

Sociologie

The word "Sociologie" is written in a black, sans-serif font. The letter 'o' is replaced by a silhouette of a person performing a handstand. The letter 'g' is replaced by a silhouette of a person standing on their hands, with their arms raised. The overall design is minimalist and uses human figures to represent the concept of sociology.

SOCIOLOGY (5th Edition)

Anthony Giddens

Copyright © Anthony Giddens 2006

The right of Anthony Giddens to be identified as Author of this Work has been asserted in accordance with the UK Copyright, Designs and Patents Act 1988.

First published in 2006 by Polity Press

This edition is published by arrangement with Polity Press Ltd, Cambridge

SOCIOLOGIE (ed. a 5-a)

Anthony Giddens

Copyright © 2010 Editura **ALL**

Traducerea: Oana Gheorghiu

Această ediție este publicată cu acordul Polity Press Ltd, Cambridge

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GIDDENS, ANTHONY

Sociologie / Anthony Giddens; trad.: Oana Gheorghiu. -

Ed. a 2-a, rev. - București: **ALL** 2010

ISBN 978-973-571-733-9

Bibliogr.

Index

I. Gheorghiu, Oana (trad.)

316

Toate drepturile rezervate Editurii **ALL**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALL**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALL**, is strictly prohibited.

Copyright © 2010 by **ALL**.

Editura **ALL**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512 – București
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

Departamentul
distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi la: comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactori: Constantin Vlad, Cătălin Georgescu

Design copertă: Alexandru Novac

Sociologie

ediția a V-a

Anthony Giddens

Traducere de Oana Gheorghiu

„Nu există nimeni pe această planetă care să aibă o înțelegere atât de rafinată a semnificației practice și politice a sociologiei, așa cum este Anthony Giddens. Această nouă ediție a celui mai bine vândut manual al său este și cea mai bună de până acum.”

*Anthony Elliott,
Universitatea Kent din Canterbury*

„Am o înaltă prețuire pentru cartea lui Giddens, pe care o consider o introducere cuprinzătoare și lucidă la principalele teme, dezbateri și perspective teoretice în sociologie. Ea îmbină perspectiva detaliată asupra peisajului sociologic contemporan cu sentimentul unei datorii durabile pe care o are disciplina față de primii teoreticieni.”

*Mike Hawkins,
Universitatea Kingston*

„Această nouă ediție este plină de vitalitate, angajantă și de actualitate. Merită menționată o anumită particularitate: introducerea frapantă, care reține încă de la început atenția cititorului, este într-adevăr educativă. Rămân un admirator înfocat al unor astfel de mijloace pedagogice. Punctul de vedere este anunțat sumar și direct încă din primele rânduri, pentru a fi dezvoltat ulterior, de-a lungul capitolului. Unele dintre ele fac aceasta într-un mod exemplar.”

*Nick Abercrombie,
Universitatea din Lancaster*

„Motivul principal în recomandarea lucrării lui Giddens față de mulți alți concurenți ai săi rezidă în modalitatea în care sunt tratate aici diferitele tematici sociologice. Deși ea este structurată în câmpuri specializate, precum delincvență și devianță, familii, gen și sexualitate ș.a.m.d., Giddens nu pierde niciodată orizontul perspectivei

sociologice generale în vălmășagul cunoașterii detaliate și specializate. Acest manual introductiv reprezintă un antidot binevenit împotriva impresiei de fragmentare și diversitate disciplinară pe care studenții o desprind adesea din manuale. Giddens este printre pușinii care reușesc pe deplin să demonstreze tuturor studenților care se inițiază în domeniu provocarea intelectuală continuă a demersului de tip sociologic. Pentru mine, acesta este principalul criteriu atunci când aleg un manual în exclusivitate introductiv, iar *Sociologia* lui Giddens este incomparabilă în această privință.”

*Phil Sutton,
Universitatea Robert Gordon, Aberdeen*

„Capitolul referitor la gândirea teoretică în sociologie este scris, fără îndoială, cu o puternică vioiciune observabilă pretutindeni pe parcursul lui. Studenților le va plăcea felul în care sunt cuprinse aici multe teorii sociale diferite, subliniindu-se – într-un singur capitol – principalele lor similarități și diferențe. În cea de a patra ediție, capitolul era situat către sfârșitul cărții; aducerea lui aproape de începutul cărții, în această nouă ediție, constituie o idee excelentă și va oferi studenților capacitatea de a înțelege soluțiile discutate în capitolele ulterioare.”

*Steve Williams,
Universitatea Glamorgan*

„Materialul despre sociologia vieții cotidiene asigură studenților o înțelegere excelentă în examinarea propriilor lor experiențe prin prisma sociologiei. Domeniul activităților de fiecare zi este, de departe, cel mai bine oferit într-un manual introductiv autentic.”

*David Inglis,
Universitatea din Aberdeen*

Cuprins

Prefață la ediția a cincea

Mulțumiri

Despre această carte

1. Ce este sociologia? 3
2. Globalizarea și lumea în schimbare 29
3. Întrebări și răspunsuri privitoare la dilemele sociologice 71
4. Gândirea teoretică în sociologie 97
5. Interacțiunea socială și viața cotidiană 121
6. Socializarea, cursul vieții și îmbătrânirea 157
7. Familia și relațiile intime 199
8. Sănătatea, boala și dizabilitatea 245
9. Stratificarea și clasa 287
10. Sărăcia, excluderea socială și ajutorul social 331
11. Inegalitatea globală 375
12. Sexualitatea și genul 417
13. Rasa, etnia și migrația 459
14. Religia în societatea modernă 507
15. Mass-media 555
16. Organizațiile și rețelele 603
17. Educația 647
18. Munca și viața economică 697
19. Delincvența și devianța 745
20. Politica, guvernarea și terorismul 795
21. Orașele și spațiile urbane 843
22. Mediul înconjurător și riscul 885

Bibliografie 917

Glosar 947

Index 979

Cuprins detaliat

Prefață la ediția a cincea

Mulțumiri

Despre această carte

1. Ce este sociologia?

Perspectiva sociologică 4

Studiul sociologiei 6

Evoluția gândirii sociologice 8

Teorii și abordări teoretice 8

Primii teoreticieni 8

Abordări teoretice moderne 17

Gândirea teoretică în sociologie 22

Nivele de analiză: microsociologia și macrosociologia 23

Cum ne poate ajuta sociologia în viața cotidiană? 24

Rezumat 26

Legături internet 27

2. Globalizarea și lumea în schimbare

Tipuri de societate 31

O lume pe cale de dispariție: societățile premoderne și destinul lor 31

Lumea modernă: societățile industrializate 38

Dezvoltarea globală 39

Schimbarea socială 42

Influențe asupra schimbării sociale 42

Schimbarea în perioada modernă 46

Globalizarea 48

Factori care contribuie la globalizare 48

Controversa asupra globalizării 57

Impactul globalizării 60

Concluzie: nevoia de guvernare globală 65

Rezumat 66

Întrebări 68

Lecturi suplimentare 68

Legături internet 68

3. Întrebări și răspunsuri privitoare la dilemele sociologice

Întrebări sociologice 73

Asumarea unei abordări științifice 75

Procesul de cercetare 76

Înțelegerea cauzei și efectului 79

Cauzalitate și corelare 79

Metodele de cercetare 82

Etnografia 82

Experimentele 87

Biografiile sociale 87

Cercetarea comparativă 88

Analiza istorică 88

Îmbinarea cercetării comparative cu cea istorică 89

Cercetarea în lumea reală: metode, probleme și pericole 89

Subiecții umani și problemele etice 90

Este sociologia doar o reafirmare a ceea ce era deja evident? 91

Influența sociologiei 93

Rezumat 95

Întrebări 96

Lecturi suplimentare 96

Legături internet 96

4. Gândirea teoretică în sociologie

Max Weber: Etica protestantă 99

Patru dezbateri teoretice 101

Structură și acțiune 102

Consens și conflict 103

Problematika genului 106

Configurarea lumii moderne 108

Teoria sociologică modernă 111

Postmodernismul 111

Michel Foucault 112

Patru sociologi contemporani 113

Jürgen Habermas: democrația și sfera publică 113

Ulrich Beck: societatea riscului global 114

Manuel Castells: economia rețelei 116

Anthony Giddens: reflexivitatea socială 117

Concluzie 118

Rezumat 119

Întrebări 120

Lecturi suplimentare 120

Legături internet 120

Prefață la ediția a cincea

Ediția a patra a acestei cărți a fost publicată înainte de evenimentele din 11 septembrie 2001. Ținând pasul cu schimbările remarcabile din lumea socială contemporană și din anii de după 11.09, ediția a cincea a textului a fost riguros revizuită și adusă la zi, cu o creștere substanțială a noului material adăugat. Ca și în edițiile anterioare, am dorit ca această carte să fie ușor de lecturat și antrenantă, dar am încercat, de asemenea, și să o țin în avangarda disciplinei. Pentru prima dată, cartea include acum discuții detaliate cu privire la inegalitatea globală, cursul vieții, îmbătrânirea și infirmitatea, și alte subiecte noi de o importanță curentă. Integrând aceste noi secțiuni în părți ale textului deja existente, am încercat să-i păstrez reputația de introducere exemplară în sociologie.

Mulțumiri

Mulțumesc tuturor celor care au ajutat la pregătirea acestei cărți. Mulți cititori ai ediției precedente au trimis comentarii folositoare nesolicitate, și le sunt foarte recunoscător. Pregătirea acestei a cincea ediții ar fi fost imposibilă fără participarea activă a lui Simon Griffiths, care și-a dedicat multe luni lucrului asupra ei. Indiferent de virtuțile pe care această carte le deține, ele sunt tot atât de mult meritul lui, pe cât este al meu. Îi sunt foarte îndatorat.

Aș dori să mulțumesc tuturor universitarilor care au citit schițele capitolului din carte. Sunt prea mulți pentru a-i numi pe fiecare, dar comentariile lor au fost neprețuite. În ceea ce privește Editura Polity, aș dori să mulțumesc îndeosebi următorilor: John Thompson, David Held, Gill Motley, Neil de Cort și Breffini O'Connor. Emma Longstaff a jucat un rol absolut fundamental în întregul proiect, de la început până la sfârșit. A fost minunat să lucrez cu ea. Sarah Dancy a realizat o muncă excelentă de editare a textului și îi sunt foarte recunoscător pentru grija, munca meticuloasă și imaginativă.

În cele din urmă, aș dori să mulțumesc Alenei Ledeneva pentru ajutorul său consistent și încurajare.

AG

Despre această carte

Această carte a fost scrisă în credința că sociologia joacă un rol cheie în cultura intelectuală modernă și deține un loc important în științele sociale. Scopul meu în această a cincea ediție, ca și în edițiile precedente, a fost de a scrie o lucrare care să combine o anumită originalitate cu o analiză a problemelor de interes fundamental pentru sociologi, în zilele noastre. Cartea nu încearcă să avanseze noțiuni sofisticate peste măsură; totuși, peste tot în lucrare sunt încorporate idei și soluții extrase din avangarda disciplinei. Sper că aceasta nu este o abordare părtinitoare; m-am străduit să cuprind perspectivele majore din sociologie și principalele descoperiri ale cercetării contemporane într-o manieră nepărtinitoare, dar nu lipsită de discernământ.

Teme majore

Cartea este construită în jurul mai multor teme de bază, fiecare dintre ele contribuind la conferirea unui caracter distinctiv al lucrării. O temă majoră este cea a *lumii în schimbare*. Sociologia s-a născut din transformările care au smuls ordinea socială industrializată a Occidentului din modalitățile de existență caracteristice societăților precedente. Lumea care a fost creată prin aceste mutații este obiectul primordial al preocupărilor analizei sociologice. Ritmul schimbării sociale a continuat să se accelereze și este posibil să ne aflăm în pragul unor tranziții la fel de însemnate precum cele petrecute la sfârșitul secolului al XVIII-lea și al XIX-lea. Sociologia are responsabilitatea esențială de a consemna transformările care au avut loc în trecut și de a sesiza coordonatele majore ale dezvoltării care au loc astăzi.

O a doua temă fundamentală a cărții este *globalizarea vieții sociale*. De multă vreme, sociologia a fost dominată de opinia că societățile pot fi studiate ca unități independente. Dar, chiar și în trecut, societățile nu au existat niciodată realmente în mod izolat. Astăzi asistăm la o accelerare clară a integrării în procesele globale. Aceasta se vede, spre exemplu, în expansiunea comerțului internațional în lume. Accentul pus pe globalizare se leagă îndeaproape și de ponderea acordată astăzi interdependenței dintre lumea industrializată și cea în curs de dezvoltare. Prima ediție, publicată în 1989, a deschis noi perspective în discuțiile despre impactul globalizării, a cărui examinare la acea vreme era doar la început chiar și în zonele cele mai tehnice ale disciplinei. De atunci, dezbaterile cu privire la globalizare s-a intensificat, în timp ce globalizarea însăși a avansat foarte mult, așa cum s-a întâmplat și cu unele dintre schimbările în tehnologia informației asociate acesteia.

În al treilea rând, cartea se axează pe o atitudine puternic *comparativă*. Sociologia nu poate fi învățată numai prin înțelegerea instituțiilor unei anumite societăți. Cu toate că discuția este orientată către Marea Britanie, o atare dezbateră este întotdeauna echilibrată printr-o bogată varietate de materiale preluate din alte culturi. Acestea includ cercetări întreprinse în alte țări occidentale, dar mă refer adesea și la societățile din Rusia și Europa de Est, unde au loc în prezent schimbări substanțiale. Cartea include, de asemenea, mult mai mult material cu privire la țările în curs de dezvoltare decât s-a obișnuit până acum în introducerile în sociologie. În plus, am accentuat mai mult relația dintre sociologie și antropologie, ale căror preocupări se suprapun într-o mare măsură. Date fiind legăturile strânse pe care le angrenează astăzi societățile din întreaga lume și dispariția efectivă a sistemelor sociale tradiționale, sociologia și antropologia devin din ce în ce mai greu de diferențiat.

O a patra temă este necesitatea asumării unei *abordări istorice* a sociologiei. Aceasta implică mai mult decât simpla trecere în revistă a contextului istoric în care se petrec evenimentele. Una dintre cele mai importante evoluții din ultimii ani în sociologie a fost accentul deosebit pus pe analiza istorică. Acest fapt nu trebuie înțeles doar ca aplicare a unei viziuni sociologice asupra trecutului, ci și ca o cale de a ne înțelege instituțiile, în prezent. Activitatea recentă în sociologia istorică este folosită extensiv în cartea de față și asigură un cadru pentru interpretările existente în majoritatea capitolelor.

În al cincilea rând, o atenție deosebită este acordată pretutindeni în text *problematicii genului*. Studiul genului este privit, de regulă, ca un câmp specific în cadrul sociologiei în ansamblu – și acest volum conține un capitol care explorează cercetările asupra acestui subiect (capitolul 12). Totuși, problemele legate de relațiile dintre genuri sunt atât de importante pentru analiza sociologică încât ele nu pot fi pur și simplu considerate drept o subdiviziune a disciplinei. Așadar, multe capitole conțin secțiuni care privesc dezbaterile cu privire la gen.

O a șasea temă este *legătura micro și macro*. În multe locuri în lucrare am arătat că interacțiunea în contextele de micronivel afectează procese sociale mai largi, iar aceste procese sociale de macronivel influențează la rândul lor viețile noastre cotidiene. Subliniez că o situație socială poate fi mult mai bine înțeleasă de către oricine dacă se iau în considerare simultan nivelele micro și macro.

O ultimă temă este relația dintre *social și personal*. Gândirea sociologică este un ajutor vital pentru autocunoaștere, care, la rândul ei, poate fi utilizată pentru o mai bună înțelegere a lumii sociale. Studiul sociologiei ar trebui să fie o experiență eliberatoare: domeniul ne lărgeste orizontul simpatiilor și imaginația, ne deschide noi perspective asupra surselor propriului nostru comportament și ne face să devenim conștienți și de alte cadre culturale decât cele în care existăm. Pe măsură ce ideile sociologice resping dogma, ne învață să apreciem diversitatea culturală și ne permit să sondăm în interiorul activității instituțiilor sociale, practica sociologică sporește posibilitățile libertății umane.

Organizarea cărții

La începutul acestei lucrări, conceptele sociologice de bază sunt dezbătute pe larg. Glosarul extins și cuprinzător de la sfârșit constituie un punct de referință util, conținând termeni sociologici importanți folosiți în capitolele anterioare. De-a lungul textului, termenii care se regăsesc în glosar sunt îngroșați. Am căutat să ilustrez idei, concepte și teorii prin intermediul unor exemple concrete. În timp ce acestea sunt luate, de regulă, din cercetarea sociologică, am folosit destul de des materiale din alte surse (precum relatările din ziare) în scopuri ilustrative. Am încercat să păstrez un stil cât se poate de simplu și direct, străduindu-mă să fac această lucrare vie și incitantă.

Capitolele sunt aranjate într-o ordine menită să ajute la dobândirea unei cunoașteri complete, realizate progresiv, a diferitelor domenii ale sociologiei, dar am avut grijă să mă asigur că lucrarea poate fi folosită în mod flexibil și este ușor de adaptat la necesitățile cursurilor individuale. Unele capitole pot fi date la o parte, sau studiate într-o ordine diferită, fără a se pierde prea mult. Fiecare capitol a fost scris ca o unitate complet autonomă, făcându-se trimiteri substanțiale la alte capitole în aspectele relevante.

La sfârșitul capitolelor există link-uri care oferă puncte de plecare într-un studiu bogat despre oameni și sociologie, oferite de World Wide Web. Cartea este menită să fie folosită și în conjuncție cu materialul extensiv adițional de pe propriul website, disponibil la adresa «<http://www.polity.co.uk/giddens>». Atât profesorii, cât și studenții vor găsi o mulțime de resurse care să stimuleze gândirea critică și să ajute cercetarea ulterioară în temele explorate de carte. Aceasta adaugă o dimensiune nouă și importantă *Sociologiei, ediția a cincea*, și este menită să fie atât în beneficiul celor care predau, cât și al celor care studiază acest domeniu.

Nota redacției române: Din rațiuni tipografice, o serie de hărți și scheme, reproduse în policromie, au fost grupate la finele cărții.

Sociologie

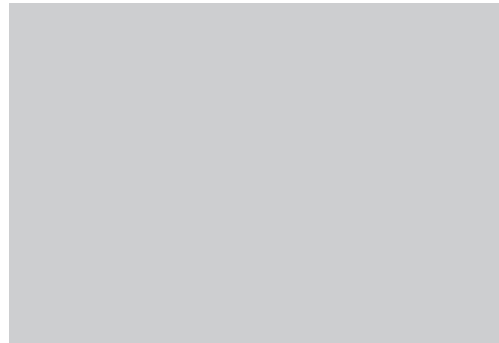
ediția a V-a

Capitolul 1

Ce este sociologia?

Perspectiva sociologică	4
Studiul sociologiei	6
Evoluția gândirii sociologice	8
Teorii și abordări teoretice	8
Primii teoreticieni	8
Abordări teoretice moderne	17
Gândirea teoretică în sociologie	22
Nivele de analiză: microsociologia și macrosociologia	23
Cum ne poate ajuta sociologia în viața cotidiană?	24
<i>Rezumat</i>	26
<i>Legături internet</i>	27

TRĂIM ASTĂZI – la începutul secolului XXI – într-o lume profund îngrijorătoare, deși plină de promisiuni extraordinare pentru viitor. Este o lume aflată în continuă schimbare, marcată de conflicte adânci, tensiuni și divizări sociale, dar și de efectele distrugătoare ale tehnologiei moderne asupra mediului înconjurător. Și totuși ne putem controla destinul și ne putem crea o viață mai bună într-o manieră pe care generațiile anterioare cu greu și-ar fi putut-o imagina.

Cum s-a format această lume? De ce sunt condițiile noastre de viață atât de diferite față de cele ale părinților și bunicilor noștri? În ce direcții se va produce schimbarea în viitor? Aceste întrebări sunt o preocupare primordială a sociologiei, un domeniu de studiu care are, în consecință, un rol fundamental în viața intelectuală modernă.

Sociologia este studiul științific al vieții umane sociale, al grupurilor și societăților. Este un demers îndrăzneț și de mare responsabilitate, întrucât subiectul ei este propriul nostru comportament ca ființe sociale. Domeniul studiului sociologic este extrem de larg, de la analiza întâlnirilor trecătoare între indivizi pe stradă, până la investigarea proceselor sociale globale, precum ascensiunea fundamentalismului islamic.

Mulți dintre noi vedem lumea în termenii trăsăturilor familiare proprii noastre vieți. Sociologia demonstrează nevoia de a aborda o perspectivă mult mai largă cu privire la cauzele pentru care suntem așa cum suntem, și de ce acționăm așa cum o facem. Ea ne învață că ceea ce considerăm a fi natural, inevitabil, bun sau adevărat poate să nu fie astfel și că „datele de bază” ale vieții noastre sunt puternic influențate de forțe istorice și sociale. Înțelegerea modalităților subtile și totuși profunde și complexe în care viețile noastre individuale reflectă contextele experienței noastre sociale este esențială pentru configurarea unei perspective sociologice asupra lumii.

Perspectiva sociologică

A învăța să gândim sociologic – a tinde, cu alte cuvinte, spre o privire mai cuprinzătoare – înseamnă a cultiva imaginația. Studiul sociologiei nu poate fi doar un proces de rutină în care dobândim cunoștințe. Sociolog este cineva capabil să se desprindă de proximitatea circumstanțelor personale și să își reprezinte lucrurile într-un context mai larg. Munca sociologică depinde de ceea ce autorul american C. Wright Mills numea, printr-o expresie devenită celebră, **imaginația sociologică** (Mills 1970).

Imaginația sociologică ne cere, printre altele, să „ne detașăm” de rutinele familiare ale vieții noastre de zi cu zi pentru a le putea privi altfel. Să ne gândim la simplul gest de a bea o ceașcă de cafea. Ce am putea spune, din punct de vedere sociologic, despre un gest aparent atât de neînsemnat? O mulțime de lucruri.

A te întâlni cu prietenii la o cafea este parte a ritualului social.

Putem, mai întâi, să arătăm că această cafea nu este doar o băutură reconfortantă. Ea posedă valori simbolice ca parte a activităților noastre cotidiene. Adesea, ritualul asociat băuturii cafelei este mult mai important decât actul însuși al consumului băuturii. Pentru mulți occidentali, cafeaua de dimineață se află în centrul rutinei personale. Este un prim pas important în începerea zilei. Cafeaua de dimineață este adesea urmată mai târziu, în timpul zilei, de cafeaua băută cu ceilalți – baza unui ritual social. Doi oameni care se întâlnesc pentru a bea cafeaua împreună sunt, probabil, mai interesați de întâlnirea ca atare și de discuție, decât de ceea ce consumă. De fapt, acțiunea de a bea și a mânca asigură în toate tipurile de societate ocazii pentru interacțiunea socială și îndeplinirea ritua-

lurilor – iar acestea oferă o tematică bogată pentru studiul sociologic.

În al doilea rând, cafeaua este un drog care conține cofeină, cu efect stimulant asupra creierului. Mulți beau cafea pentru „plusul de energie” pe care îl asigură. Zilele lungi la birou și studiul târziu, în noapte, devin mult mai tolerabile prin pauzele de cafea. Cafeaua este o substanță care formează obiceiuri, dar dependenții de cafea nu sunt priviți de majoritatea populației din cultura occidentală ca fiind consumatori de droguri. Ca și alcoolul, cafeaua este un drog social acceptabil, în timp ce marijuana, spre exemplu, nu este considerată la fel. Totuși, există societăți care tolerează consumul de marijuana sau chiar de cocaină, dar resping atât cafeaua cât și alcoolul. Sociologii sunt interesați de ceea ce determină astfel de contraste.

În al treilea rând, un individ care bea o ceașcă de cafea este prins într-un set complex de relații sociale și economice, ce cuprinde întreaga lume. Cafeaua este un produs care leagă oameni din țările cele mai bogate de cei din majoritatea părților sărace ale planetei: este consumată în mari cantități în țările dezvoltate, dar este cultivată mai ales în cele sărace. Imediat după petrol, cafeaua este cea mai valoroasă marfă în comerțul internațional; ea asigură multor țări surse bogate de venit în comerțul exterior. Producerea, transportul și distribuirea cafelei necesită tranzacții continue între persoane aflate la mii de kilometri depărtare de băutorul de cafea. Studiarea unor astfel de tranzacții globale este o sarcină importantă a sociologiei, întrucât multe aspecte ale vieții noastre sunt în prezent afectate de influențele sociale și comunicațiile mondiale.

În al patrulea rând, actul sorbirii unei cești de cafea presupune un întreg proces de dezvoltare socială și economică anterioară. Alături de alte componente ale alimentației occidentale actuale – ceaiul, bananele, cartofii și zahărul alb – cafeaua a devenit o băutură consumată pe scară largă doar de la sfârșitul secolului al XIX-lea (deși cafeaua era la modă în rândul elitei înainte de această perioadă). Deși băutura provine din Orientul Mijlociu, consumul în masă datează abia din perioada expansiunii coloniale occidentale, de acum aproximativ două secole. Practic, toată cafeaua pe care o bem astăzi provine din zone (America de Sud, Africa) ce fuseseră colonizate de europeni; în niciun caz ea nu face în mod natural parte din alimentația occidentală. Moștenirea colonială va fi avut un impact enorm asupra dezvoltării comerțului mondial cu cafea.

În al cincilea rând, cafeaua este un produs care stă în centrul dezbaterilor contemporane cu privire la globalizare, comerțul internațional, drepturile omului și distrugerea mediului înconjurător. Cum popularitatea cafelei a crescut, ea a devenit „o marcă” și un element politic: deciziile pe care le iau consumatorii cu privire la ce tip de cafea vor bea și de unde o vor cumpăra au devenit alegeri ce țin de stilul de viață. Indivizii pot alege să bea numai cafea naturală, decaffeinată, sau cafea care a fost „corect comercializată” (prin scheme al căror preț este stabilit în mod echitabil pentru micii producători de cafea din țările în curs de dezvoltare). Ei pot opta să sprijine cafenelele „independente” în detrimentul lanțurilor „corporatiste”, precum Starbucks. Băutorii de cafea pot decide să boicoteze cafeaua din anumite țări în care sunt ignorate drepturile omului și problemele de mediu înconjurător. Sociologii doresc să înțeleagă felul în care globalizarea sporește conștiința oamenilor cu privire la problemele care apar în colțurile cele mai îndepărtate ale lumii și îi îndeamnă să acționeze pe baza unor noi cunoștințe despre viața lor.

Studiul sociologiei

Imaginația sociologică ne permite să realizăm că multe evenimente care par să privească doar individul reflectă, de fapt, probleme mult mai ample. Divorțul, de exemplu, poate fi un proces foarte dificil pentru cineva care trece prin el – ceea ce Mills numește o încercare personală. Dar divorțul, subliniază el, este totodată și o problemă publică într-o societate cum este cea din Anglia de astăzi, unde peste o treime din căsătorii se destramă

în primii zece ani. Șomajul, pentru a lua alt exemplu, poate fi o tragedie personală pentru cineva rămas fără serviciu și aflat în imposibilitatea de a-și găsi altul. El devine însă mai mult decât un motiv de disperare individuală atunci când milioane de oameni dintr-o anumită societate se află în aceeași situație: este o problemă publică, expresia unei largi tendințe sociale.

Încercați să aplicați propriei dumneavoastră vieți acest mod de abordare. Nu este necesar să vă gândiți numai la evenimente tulburătoare. Întrebați-vă, de exemplu, de ce întoarceți paginile acestei cărți – de ce v-ați hotărât să studiați sociologia. Puteți fi un student în sociologie fără tragere de inimă, care frecventează cursurile doar ca să intre în posesia unei diplome. Sau puteți fi un entuziast, dorind să afle mai multe despre subiectul în cauză. Indiferent de motivațiile dumneavoastră, pareți a avea destule în comun, fără ca măcar să știți în mod cert aceasta, cu alți oameni care studiază sociologia. Decizia dumneavoastră personală vă oglindește poziția în societatea luată în ansamblu.

Vi se potrivesc următoarele caracteristici? Sunteți tânăr? De rasă albă? Aparțineți intelectualilor, sau păturii funcționarilor? Ați întreprins, sau încă mai întreprindeți, vreo muncă suplimentară pentru a vă completa venitul? Doriți să găsiți o slujbă bună atunci când vă veți finaliza studiile, dar nu sunteți deosebit de studios? Nu prea știți ce este sociologia, dar credeți că are de-a face cu felul în care se comportă oamenii în grupuri? Peste trei sferturi dintre dumneavoastră vor răspunde afirmativ la toate aceste întrebări. Studenții unei universități nu sunt o categorie tipică pentru întreaga populație, dar tind să provină din medii privilegiate. Iar atitudinile lor, de regulă, le reflectă pe cele

ale prietenilor și cunoștințelor lor. Deciziile pe care le luăm reflectă poziția noastră în cadrul societății.

Dar să presupunem că răspundeți negativ la una sau la mai multe dintre aceste întrebări. Puteți proveni dintr-un grup minoritar sau dintr-unul sărac. Puteți fi o persoană matură sau în vârstă. Totuși, indiferent de acestea, probabil că vi se potrivesc următoarele concluzii. Ați luptat pentru a ajunge unde sunteți; a trebuit să treceți peste reacțiile ostile din partea prietenilor și a altora atunci când le-ați spus că veți urma o facultate; sau poate combinați studiile universitare cu îndatoririle permanente de părinte.

Deși suntem influențați cu toții de contextele sociale în care ne aflăm, nimeni dintre noi nu este determinat pur și simplu în comportamentul său de aceste contexte. Posedăm și ne creăm propria noastră individualitate. Sociologia este cea care trebuie să investigheze conexiunile între ceea ce face societatea din noi și ce facem noi înșine din noi. Acțiunile noastre structurează – modelează – lumea socială înconjurătoare dar, în același timp, sunt structurate de ea.

Conceptul de **structură socială** este unul important în sociologie. El se referă la faptul că contextele sociale ale vieților noastre nu constau numai din înșiruirea întâmplătoare de evenimente sau acțiuni; ele sunt structurate, sau modelate, în feluri diverse. Există regularități în modul nostru de comportament și în relațiile pe care le avem unii cu ceilalți. Dar structura socială diferă de structura fizică, cum ar fi cea a unei clădiri, care există independent de acțiunile umane. Societățile umane sunt într-un proces continuu de **structurare**. Ele sunt reconstruite în fiecare moment prin veritabilele „cărămizi” care le compun – ființele umane.

Ca exemplu, să luăm din nou cazul cafelei. O ceașcă de cafea nu ajunge automat în mâinile dumneavoastră. Alegeți, spre exemplu, să mergeți într-o anumită cafenea, fie că beți un *latte* sau un *espresso*. În momentul în care luați aceste decizii, asemenea multor alte milioane de oameni, formați piața cafelei și afectați viețile producătorilor de cafea care trăiesc probabil la mii de kilometri depărtare, de cealaltă parte a globului.

Evoluția gândirii sociologice

Atunci când încep să studieze pentru prima dată sociologia, mulți studenți sunt dezorientați în fața diversității abordărilor întâlnite. Sociologia nu a fost niciodată o disciplină în care să existe un corp de cunoștințe acceptat ca valid de toată lumea. Adesea, sociologii poartă dispute între ei cu privire la modalitatea de studiu a comportamentului uman și la felul în care ar trebui interpretate rezultatele cercetării. De ce trebuie să se întâmple astfel? De ce nu pot sociologii să ajungă la un acord între ei într-un mod mai consistent, așa cum pare că se întâmplă cu savanții din științele exacte? Răspunsul ține de însăși natura acestei discipline. Sociologia privește propriile noastre vieți și propriul nostru comportament; a ne studia pe noi înșine este năzuința cea mai complexă și mai dificilă pe care ne-o putem asuma.

Teorii și abordări teoretice

Încercarea de a înțelege ceva atât de complex precum impactul industrializării asupra

societății, de exemplu, crește importanța teoriei în sociologie. Cercetarea factuală arată *cum* se întâmplă lucrurile; dar sociologia nu constă numai din a aduna **fapte**, indiferent cât de importante și interesante ar fi (spre exemplu, constituie un fapt acela de a fi cumpărat o cafea azi de dimineață, că a costat o oarecare sumă, că boabele de cafea proveneau din America Centrală etc.). Dorim să știm, de asemenea, *de ce* se întâmplă lucrurile, și pentru aceasta trebuie să învățăm să construim teorii explicative. De exemplu, știm că industrializarea a avut o influență majoră asupra apariției societăților moderne, dar care sunt originile și condițiile premergătoare industrializării? De ce sunt diferențe între societăți în procesele lor de industrializare? De ce este asociată industrializarea cu schimbări în modalitățile de pedeapsă penală, sau în structuri precum familia sau căsătoria? Pentru a răspunde unor întrebări de acest fel, trebuie să dezvoltăm o gândire teoretică.

Teoriile presupun construirea unor interpretări abstracte ce pot fi folosite pentru a explica o mare diversitate de situații empirice. O **teorie** cu privire la industrializare, de exemplu, ar trebui să se preocupe de identificarea trăsăturilor principale comune ale proceselor dezvoltării industriale și ar încerca să arate care dintre acestea sunt cele mai importante în explicarea unor asemenea procese. Desigur, cercetarea factuală și teoriile nu se pot separa niciodată complet. Putem dezvolta **abordări teoretice** valide doar dacă suntem capabili să le testăm prin intermediul cercetării factuale.

Avem nevoie de teorii pentru a ne putea da seama de fapte. Contrar aserțiunii comune, faptele nu vorbesc de la sine. Mulți sociologi lucrează mai întâi pe baza cercetării

factuale, dar dacă nu se ghidează după o oarecare cunoaștere teoretică, munca lor nu poate să explice complexitatea societăților moderne. Acest fapt este valabil și atunci când cercetarea are obiective strict practice.

„Oamenii practici” tind să fie suspicioși în privința teoreticienilor și sunt înclinați să creadă că sunt „cu picioarele pe pământ” îndeajuns de mult pentru a mai avea nevoie să acorde atenție ideilor mai abstracte, deși deciziile practice au o seamă de presupuneri teoretice pe care se bazează. Un manager al unei afaceri, spre exemplu, poate acorda o atenție neînsemnată „teoriei”. Cu toate acestea, fiecare abordare a activității respective implică presupuneri teoretice, chiar dacă ele rămân adesea neenunțate. Managerul poate presupune că angajații sunt motivați să lucreze din greu doar datorită banilor – nivelul salariului pe care îl primesc. Aceasta nu este doar o interpretare teoretică a comportamentului uman, dar este și una greșită, după cum tind să demonstreze cercetările din domeniul sociologiei industriale.

Fără o abordare teoretică nu am putea ști în ce direcție să privim atunci când începem un studiu sau interpretăm rezultatele cercetării. Totuși, claritatea evidenței factuale nu este singurul motiv pentru a considera teoria ca esențială în sociologie. Gândirea teoretică trebuie să răspundă problemelor generale puse de studiul vieții sociale umane, inclusiv unor probleme de sorginte filosofică. Cât de mult trebuie să se lase sociologia modelată de științele naturii, cum ar trebui să conceptualizăm mai bine conștiința umană, acțiunea și instituțiile sunt probleme care nu își găsesc ușor soluțiile. Ele au fost tratate în mod diferit în variatele abordări teoretice care au izvorât în domeniu.

Primii teoreticieni

Noi oamenii am fost întotdeauna curioși cu privire la sursele comportamentului nostru, dar timp de mii de ani încercările de a ne înțelege pe noi înșine s-au bazat pe modalități de gândire transmise de la o generație la alta, adesea exprimate în termeni religioși. (De exemplu, în perioada premergătoare afirmării științei moderne, mulți oameni credeau că unele fenomene naturale, cum ar fi cutremurele, erau produse de zei și spirite.) Deși încă din vechime unii gânditori analizaseră comportamentul uman și societatea, studiul sistematic al societății s-a dezvoltat relativ recent, începuturile sale situându-se în ultima parte a secolului al XVIII-lea și prima parte a secolului al XIX-lea. Fundalul originilor sociologiei îl reprezintă seria de schimbări radicale anunțate de Revoluția franceză de la 1789 și apariția **Revoluției industriale** în Europa. Dispariția modurilor de viață tradiționale provocată de aceste schimbări s-a concretizat în încercările gânditorilor de a dezvolta o nouă înțelegere atât a lumii sociale, cât și a celei naturale.

Un factor cheie al dezvoltării l-a constituit folosirea metodelor științifice în locul religiei pentru a înțelege lumea. Tipurile de întrebări la care au dorit să răspundă gânditorii acestui secol XIX – Care este natura omului? De ce este societatea structurată așa? Cum și de ce se schimbă societățile? – sunt aceleași la care încearcă să răspundă sociologii de azi. Lumea noastră modernă este radical diferită de cea din trecut; sociologiei îi revine sarcina de a ne ajuta să înțelegem această lume și ce ne rezervă viitorul.